

social

NYT FRA SFI

1 / 2014 MARTS

forskning

jobcent

LÆS BL.A:

HVAD SKETE DER MED
DE "UDFALDSRAMTE"?

MANGLENDE KENDSKAB
TIL LOVGIVNING KOSTER
STØTTEJOB

ALKOHOLKAMPAGNER
BØR NUANCERES

SFI

DET NATIONALE
FORSKNINGSCENTER
FOR VELFÆRD

Indhold

side 16

side 14

- 3 Fokus på samarbejdsevner i PISA 2015
- 4 Vejen til voksenlivet kan være svær og ensom
- 5 Nære familierelationer og faste regler giver færre problemer for unge
- 6 Alkoholkampagner bør nuanceres
- 8 Alle skal med
- 10 Hvad skete der med de "udfaldsramte"?
- 12 Koch-udvalg udfordrer viden om uddannelse til dagpenge-modtagere
- 13 Manglende kendskab til lovgivning koster støttejob
- 14 Kluge arbejderbørn bliver stadig snydt for uddannelse
- 16 Sindslidende er særligt udsat for vold
- 17 Flere sindslidende end tidligere modtager socialstøtte
- 18 Ny bog undersøger konsekvenserne af familie-sammenføringsreglerne
- 19 Kom med til SFI's arrangementer i 2014

KRONIKKEN

social 1 / 2014 MARTS
forskning

SFI DET NATIONALE
FORSKNINGSCENTER
FOR VELFÆRD

Herluf Trolles Gade 11
DK-1052 København K
Telefon 33 48 08 00
Fax 33 48 08 33
sfi@sfi.dk
www.sfi.dk

Social Forskning udgives af
SFI – Det Nationale Forskningscenter
for Velfærd for at orientere om
resultaterne af centrets arbejde.

REDAKTION:
Ulla Haahr (ansvarshavende)
Carsten Wulff
Mads Andersen Høg
Trine Jørgensen

ABONNEMENT:
Social Forskning er gratis og udkom-
mer med fire ordinære numre om året.
Abonnement på de ordinære numre
kan tegnes ved henvendelse til centret
eller på www.sfi.dk. Bladet kan frit
kopieres. Elektronisk abonnement kan
tegnes på www.sfi.dk

GRAFISK DESIGN: Hedda Bank mdd
FOTOS: POLFOTO forsiden, side 11, 14
og 18, Ole Bo Jensen side 3, 16 og 19,
Colourbox side 6 og 12, sm.dk side 9
OPLAG: 5.700
ISSN-NR. 0903-7535
TRYK: Rosendahls Schultzgrafisk

Fokus på samarbejds- evner i PISA 2015

Forberedelserne til den næste runde af PISA-undersøgelsen er i fuld gang. En af de centrale opgaver er at udvælge de spørgsmål, som godt en halv million unge i ca. 70 lande skal løse. Som noget nyt i 2015 vil en del af opgaverne afprøve elevernes evne til at samarbejde. Chantal Pohl Nielsen, seniorforsker på SFI og projektleder på PISA 2015, fortæller.

AF TRINE JØRGENSEN

Chantal Pohl Nielsen, hvilke typer spørgsmål vil eleverne blive stillet overfor i næste runde af PISA-undersøgelsen?

PISA tester jo de 15-16 årige elevers evne til at bruge deres viden, kompetencer og erfaringer til at løse opgaver, der ligner de dagligdagsudfordringer, de vil møde i virkeligheden. Som altid indeholder testen opgaver inden for læsning, matematik og naturfag, og i PISA 2015 er naturfag det såkaldte hoveddomæne, som der vil være en overvægt af spørgsmål i.

Som noget helt nyt vil PISA 2015 desuden teste elevernes evne til at løse problemer i samarbejde med andre. Det sker ved at simulere samarbejde med andre – fiktive – elever via en slags chatfunktion på computeren. Her vil man fx kunne afprøve den enkelte elevs evne til at organisere et samarbejde, lægge planer for opgaveløsningen, tjekke om gruppen er på rette vej, korrigere fejlagtige opfattelser, præsentere resultater for gruppens medlemmer osv.

Hvordan udvælger man de opgaver, eleverne skal løse?

Udvælgelsen af spørgsmål er et stort logistisk arbejde mellem en række internationale fagekspertgrupper og de ca. 70 lande, der deltager i PISA-undersøgelsen. Det gælder om at udvikle opgaver, der opleves som relativt lige svære af unge i alle lande, og som på den anden side indfanger bredden af de kompetencer, vi gerne vil måle. Det foregår praktisk på den måde, at man i pilotundersøgelsen afprøver ca. 3 gange så mange opgaver, som der skal bruges i hovedundersøgelsen – og derefter analyserer, retter til og udvælger.

PISA opgaverne skal jo designes til elever i mange forskellige geografiske og kulturelle kontekster, og derfor vil man ikke helt kunne undgå, at visse opgaver opleves som mere tilgængelige i nogle lande end i andre – men bredden i opgaverne og mængden af opgaver gør, at vi alligevel kan foretage robuste sammenligninger.

Skal alle elever løse præcis de samme opgaver?

Nej, PISA-testen er designet sådan, at der er et antal tests med forskellige kombinationer af opgaver. Hver elev testes i 2 timer, men ved at fordele opgaverne på de forskellige tests betyder det, at samlet set besvarer de danske elever det, der svarer til ca. 7 timers testmateriale.

Det betyder, at PISA-testen kan bruges til at sige noget om, hvordan hele gruppen af danske 15-årige klarer sig. Netop fordi den enkelte elev ikke besvarer alle opgaver, kan PISA-testen så til gengæld ikke bruges til at sige noget konkret om, hvordan den enkelte elev har klaret sig. Med andre ord er PISA-testen en systemmåling, ikke en individuel test i traditionel forstand.

Hvordan ser opgaverne helt konkret ud? Skal eleverne vælge mellem svarmuligheder eller formulere deres egne svar?

Opgaverne veksler mellem multiple choice og åbne spørgsmål, som eleven svarer frit på. PISA er ikke en test i paratviden, men en afprøvning af de kompetencer, færdigheder og forståelser, som er værdifulde for 15-årige i dagens globaliserede verden. Opgaverne ligger så vidt muligt tæt på elevernes hverdag og kan fx være at læse

en brugsanvisning, finde den hurtigste rute på et kort eller svare på en jobannonce. Mange af opgaverne har til hensigt at teste eleverne i, om de kan læse mellem linjerne, reflektere over en problemstilling eller vurdere perspektiverne i en samfundsmæssig kontekst – og nu altså også i, om de kan samarbejde.

Du kan læse mere om PISA 2015 og se eksempler på opgaver på www.pisa2015.dk.

Vejen til voksenlivet kan være svær og ensom

Den 5. februar blev der sat fokus på unges overgange ved SFI-konferencen "Veje og omveje til voksenlivet". SFI-forskerne Signe Ravn og Turf Böcker Jakobsen kom med deres bud på, hvordan vi skal tænke og forstå overgangene, hvis vi skal styrke de unge, der står i dem.

AF CECILIE IDUN ANDERSEN

For unge kan overgangen til voksenlivet ofte være forbundet med stor usikkerhed og ensomhed. Man er i tvivl om, hvem man er, hvilke venner man skal have, og hvilket tøj man skal have på. Men i overgangen ligger også muligheden for forandringer.

"For mange unge bliver et skoleskift lig med en ny start. De unge er selv klar over, at det betyder muligheden for at bryde med nogle af de kasser, de er blevet sat i," forklarer Signe Ravn. Hun har undersøgt overgangen fra folkeskole til ungdomsuddannelser og den ensomhed, mange unge møder, når de skifter skole.

I SFI's børneforløbsundersøgelse, der følger 6000 unge fra årgang 1995, er de unge blevet spurgt, om de har oplevet at føle sig ensomme. 5-10 % af folkeskoleeleverne har svaret ja til det, og det spiller en stor rolle, når de unge begynder på en ungdomsuddannelse og selv mærker, at de forandrer sig.

"At være ung og ikke at have så mange venner er en svær position, og det er svært at indrømme. Ensomhed er en stor udfordring i et ungdomsliv, hvor det forventes, at man mestrer at gebærde sig socialt," fortæller Signe Ravn.

Mange af de unge er tilfredse med skoleskiftet og føler, at mission er lykkedes i forhold til at prøve at blive en anden. Men de nye relationer er skrøbelige. Problemet er, at der uden for skolen ofte kun er en eller to relationer, som er rigtig stærke.

En af Signe Ravns væsentligste pointer er, hvordan man ser ensomhed fra et mere sociologisk perspektiv. Her bliver ensomheden i højere grad set som en position, der er kontekstafhængig.

"Den sociologiske vinkel handler mere om, hvilken position man indtager, og hvilke relationer man indgår i, frem for en følelse der er individuel", forklarer Signe Ravn og forsætter:

"Man får nogle flere muligheder for at arbejde med, hvordan man kan komme ud over følelsen af ensomhed, når det ikke handler om individet, men om konteksten".

DET EKSTREME EKSEMPEL

Seniorforsker Turf Böcker Jakobsen fokuserer på vejen til voksenlivet for de anbragte unge. Hvordan kan vi se deres vej til voksenlivet i et større perspektiv? Han ser godt nok denne gruppe som et ekstremt eksempel på de kritiske overgange, men samtidig er udfordringerne ikke unikke for de anbragte unge, og på den måde kan vi lære lidt om de unge generelt. Det er de samme problemer, alle unge har, men som man ser i særligt forstærket grad hos de anbragte.

"Deres orienteringspunkter er som alle andres. Hvis du spørger, hvad de vil med deres liv, vil de svare det samme som alle andre: Kærester, familie og at være lykkelige," fortæller Turf Böcker Jakobsen.

Men der er dog nogle særlige udfordringer for de anbragte. De oplever som regel en meget mere sammenpresset ungdom. De skal blive voksne meget hurtigere end almindelige unge. Når de unge fylder 18, slutter deres anbringelse, og så skal de være voksne, i hvert fald rent lovgivningsmæssigt.

Derudover har de et svagere netværk, og de er mere afhængige af professionel hjælp. Og det vanskeliggør alt sammen vejen til voksenlivet, forklarer seniorforskeren:

"Paradokset er til at få øje på. De anbragte unge skal klare den her overgang hurtigere end andre unge og med færre ressourcer og færre støttemuligheder."

IDENTITET

For alle unge handler overgange i høj grad om at skabe sin egen identitet og egne traditioner. Men for de anbragte er det svært at skabe et selv billede. De har aldrig haft nogen traditioner eller nære relationer, og det gør det svært at træffe et valg. Det er ikke let at skabe sin egen identitet, hvis man aldrig har følt noget tilhørsforhold til andre.

Turf Böcker Jakobsen opfordrer til, at vi fokuserer mere på de ligheder, de anbragte unge deler med alle andre unge, og styrker de unge i deres sociale liv. På den måde kan man skabe bedre betingelser for overgangene til voksenlivet.

For alle unge er vejen brolagt med svære valg og beslutninger, før man finder ud af, hvem man er. Men det er især de anbragte unge, vi skal holde hånden under i disse overgangsperioder, fortæller Turf Böcker Jakobsen:

"Vi har en udvikling mod flere individuelle valg, men vi glemmer, at vi har grupper i samfundet, der har svært ved at opfylde de her krav."

På www.sfi.dk/inklusion kan du se Signe Ravns og Turf Böcker Jakobsens oplæg fra konferencen "Veje og omveje til voksenlivet" den 5. februar 2014.

Nære familierelationer og faste regler giver færre problemer for unge

Indlevelse i din teenagers hverdag og faste rammer har betydning for, hvor mange problemer dit barn roder sig ud i med fx hash, pjækkeri og vold. Det viser et nyt ph.d.-studie af sociolog Karen Margrethe Dahl fra SFI og Københavns Universitet.

AF CECILIE IDUN ANDERSEN

Har du dårlig samvittighed over at blande dig for meget i din teenagers liv? Det er der ingen grund til, tyder et nyt ph.d.-projekt på. De unge har nemlig mindre risiko for få problemer med fx alkohol, hash eller vold i de familier, der har tætte relationer og faste regler.

I projektet har sociolog Karen Margrethe Dahl set nærmere på hverdagen i danske familier. Her har hun fundet frem til tre typer familier, der adskiller sig ved, hvor involverede mødrene er i deres børns hverdag, hvilke normer og regler de håndhæver, og hvordan de bruger straf over for den unge. En type mødre er meget involverede i deres teenagebørn og har faste normer og regler. En anden er ligeledes involveret i de unges hverdagsliv, midt imellem de to andre grupper i forhold til normer og regler, men til gengæld mere straffende.

Analysen viser, at i de familier, hvor mødrene er meget involverede i deres børns hverdag og har faste regler, har de unge mindre risiko for at komme ud i problemer. De unge drikker mindre, ryger mindre hash, pjækker og slås mindre i familier, hvor forældrene ved, hvad den unge laver, kender den unges venner, og hvor der er relativt faste regler om blandt andet rygning og alkohol.

BETYDNINGEN AF NEGATIV SOCIAL ARV

Formålet med afhandlingen har været at undersøge, hvordan de forskellige typer familierelationer og -hverdagsliv hænger sammen med familiens socioøkonomiske ressourcer – fx forældrenes uddannelsesni-

veau og tilknytning til arbejdsmarkedet - og at undersøge, hvordan både familietyper og ressourcer er med til at afhjælpe og skabe problemer for de unge. Dermed skulle projektet gerne give en dybere forståelse for, hvordan negativ social arv overføres mellem generationer og hjælpe os til at forstå, hvor der skal sættes ind for at undgå, at det sker. En stor del af projektet er baseret på data fra SFI's børneforløbsundersøgelse, hvor SFI har fulgt 6000 børn fra årgang 1995. Det har givet nogle unikke muligheder for at indsamle data fra mødrene, men også for at høre de unge om deres trivsel i familien og om deres liv og adfærd uden for familien.

Afhandlingen viser, at både familiens socioøkonomiske ressourcer og familiens relationer og hverdagsliv spiller en rolle for, hvorvidt unge har en risikabel adfærd. Den viser dog også, at den samme familietype kan have forskellig betydning for unges risikoadfærd, alt efter om familien har mange eller få ressourcer.

Mindre involvering i den unges hverdag og mere brug straf er således generelt forbundet med et højt niveau af risikoadfærd. I familier med få socioøkonomiske ressourcer har denne type familie dog større konsekvenser for unges risikoadfærd, end den har i familier med mange ressourcer. Forældre i familier med få ressourcer kan således ved at have tætte relationer til den unge og relativt strenge regler i et vist omfang forhindre, at de få ressourcer sætter sig spor i de unges risikoadfærd. Til gengæld rammes de også stærkere, når de har en mindre hensigtsmæssig familietype.

For Karen Magrethe Dahl skal ph.d.'en gerne danne baggrund for endnu mere forskning.

Hun vil også gerne undersøge, hvordan familiemønstrene ser ud tidligere i børns liv. Derudover vil hun gerne kigge nærmere på, om de familietyper, der ifølge hendes ph.d. er tæt forbundet med unges risikoadfærd, også har nogen betydning senere i det tidlige voksenliv.

Alkoholkampagner bør nuanceres

Når danskerne drikker, er det med fokus på nydelse og socialt samvær. Det står i kontrast til Sundhedsstyrelsens kampagner, der udelukkende fokuserer på sundhedsrisici. Professor Margaretha Järvinens forskning viser, at kampagnerne vil få en større effekt, hvis de også fokuserer på det sociale aspekt.

AF METTE PEDERSEN

“Folk, der drikker meget, føler, der er andre og vigtigere ting i livet end en abstrakt sygdomsrisiko.”

Margaretha Järvinen

Et glas vin, der ofte bliver til en hel flaske eller to med partneren på en hverdagsaften, det er i mange middelklassehjem måden at slappe af på efter en lang arbejdsdag. Når danskerne gør dette, så er det ofte for nydelsen, og fordi vi bruger alkoholen som et redskab til at bekræfte vores relation med de personer, vi er sammen med. Det fortæller Margaretha Järvinen, der er professor hos SFI og Københavns Universitet.

Hun har forsket i danskernes alkoholforbrug og har blandt andet med støtte fra TrygFonden gennemført et forskningsprojekt på en dansk virksomhed, hvor knap 1.500 ansatte besvarede et spørgeskema om deres alkoholvaner. Desuden blev 60 medarbejdere fra alle sociale lag interviewet.

Margaretha Järvinen fortæller, at danskerne er opmærksomme på Sundhedsstyrelsens genstandsgrænser. Alligevel er Danmark et af de lande i verden, hvor indbyggerne drikker mest. Tal fra Danmarks Statistik viser, at hver dansker over 14 år i gennemsnit drikker 11,1 liter ren alkohol om året.

Vores alkoholforbrug har store sundhedsmæssige konsekvenser. 60 forskellige sygdomme er forbundet med alkoholindtag, og alkoholen koster hvert år mange menneskeliv. Det har fået Sundhedsstyrelsen til at gennemføre en række kampagner med henblik på at få danskerne til at nedbringe deres alkoholforbrug. Alligevel vælger mange rundt omkring i de danske hjem at dele en flaske vin flere gange om ugen.

KENDER ANBEFALINGERNE

"Hvis ikke genstandsgrænserne havde været der, så havde danskerne nok drukket endnu mere. Især middelklassen er opmærksom på grænserne, og regulerer til en vis grad alkoholindtaget efter Sundhedsstyrelsens anbefalinger," fortæller Margaretha Järvinen, der dog samtidig understreger, at danskerne endnu ikke har taget de nye anbefalinger til sig. "For nogle år siden kom anbefalingerne, der hedder max syv genstande til kvinder og 14 til mænd pr. uge. Derudover anbefales det, at man ikke drikker mere end fem genstande på en aften."

At vi ikke i højere grad reducerer alkoholindtaget, skyldes ifølge Margaretha Järvinen, at det er et konfliktfyldt område. Især anbefalingen om, at der max må indtages fem genstande på en aften, kolliderer med danskernes opfattelse af alkoholindtag. "Man ser det som en umulighed. Festdrikeri er pr. definition mere end fem genstande," fortæller hun.

Sundhedsstyrelsens kampagner fokuserer ofte på lysten til et godt helbred. For danskerne, der drikker meget, bliver de positive effekter ved alkoholen dog vægтет højere end de sundhedsmæssige risikofaktorer.

FORSKELLIGE RISIKOOPFATTELSE

Undersøgelsen viser også, at mange danskere tænker risiko på en anden måde end Sundhedsstyrelsen. Mens Sundhedsstyrelsen opererer med en graduret risikomodel – risikoen for skader stiger med hver genstand, du indtager – så er befolkningen mere fokuseret på fænomenet afhængig-

hed: "Du drikker enten 'normalt', og så er der ingen risiko at tale om, eller så er du afhængig og har høj risiko for at dø af dit misbrug. Det er to forskellige risikopfattelser, og de kommunikerer dårligt med hinanden," siger Margaretha Järvinen.

At problemer med alkohol bliver vurderet efter, om man er afhængig eller ej, skyldes ifølge Margaretha Järvinen, at vi i Danmark har en kultur, hvor det er okay at drikke meget. Det gør det svært at vurdere, hvornår man drikker for meget, og hvilke konsekvenser det kan have. Hvis danskerne skal tænke over de risici, der er forbundet med alkoholindtaget, så skal kampagnerne konkretiseres, slår Margaretha Järvinen fast: "Man skal gøre opmærksom på de helt konkrete sundhedsrisici og andre risici, der er forbundet med for eksempel at drikke mere end 5 genstande på en aften, ellers bliver risikoen en uvedkommende størrelse."

VIL NYDE LIVET NU

"Folk, der drikker meget, føler, der er andre og vigtigere ting i livet end en abstrakt sygdomsrisiko," fortæller Margaretha Järvinen. Personerne, som blev interviewet i forskningsprojektet, udtalte blandt andet: "konsekvenserne ved et højt alkoholindtag ligger langt ude i fremtiden," og "det (alkoholindtaget red.) betyder måske, at livet bliver forkortet et par år, men er det ikke bedre at nyde livet nu end at være bekymret over problemer, der kommer senere i livet?"

"Hvis folk føler, at mindre alkohol vil betyde, at de skal give afkald på ting, de vægter højt, så modsætter de sig," siger Margaretha Järvinen. Selvom danskerne endnu ikke

har rettet sig efter de nye anbefalinger, er hun dog ikke i tvivl om, at Sundhedsstyrelsen skal blive ved med at oplyse danskerne: "Sundhedsstyrelsen skal blive ved med at råbe højt. Man kan konkludere, at mange har taget de gamle grænser til sig."

Men hvis kampagnerne bliver ændret, så der ikke kun er tale om en løftet pegefing om, at man får et dårligere helbred ved at drikke meget, vil de få en større effekt, vurderer Margaretha Järvinen. "Det handler om at anerkende, at danskerne oplever positive sideeffekter ved alkoholindtaget, og tænke det med ind i kampagnerne," fortæller Margaretha Järvinen.

Alle skal med

AF SOCIALMINISTER MANU SAREEN

Vi skal have et samfund, hvor alle er med. Hvor alle børn og voksne, uanset handicap, psykisk sygdom eller en opvækst med svigt og overgreb, skal have mulighed for at skabe sig et godt liv, med hvad det indebærer af uddannelse, arbejde og en plads i hverdagens fællesskaber.

Det er min ambition som ny socialminister. Og det er det mål, regeringen styrer hen imod med de sociale 2020-mål, den handicappolitiske handlingsplan og tilsynsreformen som de vigtigste vejvisere. Politiske visioner, målsætninger og reformer, der alle handler om at løfte de mennesker i vores samfund, som har brug for en ekstra hånd for at få det til at lykkes.

Jeg vedkender mig, at det er ambitiøst. Fx er det målet, at mindst halvdelen af alle udsatte børn og unge i 2020 skal have en ungdomsuddannelse som 25-årig. I dag sker det kun for 36 procent. Det er også målet, at antallet af hjemløse skal mindskes med mindst en fjerdedel inden 2020. Samtidig vil vi med den handicappolitiske handlingsplan styrke rettigheder og muligheder for mennesker med handicap, sådan som vi har forpligtet os til gennem FN's Handicapkonvention. Ligesom vi med det nye socialtilsyn vil løfte fagligheden og kvaliteten på de sociale døgntilbud.

Det store spørgsmål er naturligvis, *hvordan* vi kommer i mål. For mig at se, er det en helt afgørende forudsætning, at vi opstiller klare målsætninger og i højere grad bruger de indsatser, vi ved virker. Det er det, jeg vil fortælle om her.

SLUT MED DE 1000 BLOMSTER

Socialområdet har gennem mange år haft god plads til de store hjerter og de 1000 blomsters skønhed. Som det ser ud lige nu, poster vi derfor rigtig mange penge i sociale indsatser, som vi ikke altid er sikre på virker. Samtidig er der stor forskel på kvaliteten af den hjælp og støtte, borgere får forskellige steder i landet.

Det kan ikke blive ved.

Uden tilstrækkelig dokumentation på det sociale område risikerer vi, at indsatsen enten ikke virker, eller at den gør mere skade end gavn. Det kan hverken de borgere, der har brug for vores hjælp, eller skatteyderne være tjent med.

Derfor skal vi i fællesskab have aflivet "føleren" og "fornemmeren" på det sociale område. Og vi skal have den systematiske og vidensbaserede tankegang ind på den faglige rygrad.

Vi skal sørge for, at alle sociale indsatser bliver givet med afsæt i den til enhver tid aktuelt bedste viden, som løbende opdateres. Det skal vi selvfølgelig gøre med respekt for den viden og erfaring, der ligger hos socialpædagoger, socialrådgivere og andre socialarbejdere tæt på borgeren. På den måde kan vi give en hjælp og støtte, der gør borgeren i stand til at komme nærmere det gode liv.

FORSKNINGEN CENTRAL

Når vi taler viden, der virker, spiller den sociale forskning naturligvis en afgørende

rolle som generator og formidler af viden. Med sit store fokus på effektmåling af de sociale indsatser genererer SFI løbende vigtig viden for det sociale arbejde i Danmark. Og SFI Campbell gør det med sine systematiske forskningsoversigter over den eksisterende effektforskning lettere for kommuner, regioner og private aktører at planlægge og udvikle den sociale indsats. Det er et arbejde, jeg som minister sætter stor pris på.

Også Socialstyrelsen spiller en central rolle i forhold til at indsamle, udvikle og formidle viden, der virker. Et eksempel er den vidensportal, der skal formidle aktuelt bedste viden om indsatser for udsatte børn og unge til kommuner og andre aktører. Et andet eksempel er otte nye korte vidensnotater, der på enkel vis gør rede for, hvilke metoder der virker bedst over for udsatte voksne. Flere notater på børne- og ungeområdet er på vej.

For at nå de mål, vi har sat os, er det altså altafgørende, at vi får bragt forskningens resultater ind i virkelighedens verden. Men det er mindst lige så vigtigt, at vi får bragt virkeligheden ind i forskningen. *Hvad mener jeg med det?*

Jo, hvis social forskning for alvor skal rykke noget, er der brug for, at forskerne identificerer og tager udgangspunkt i de behov, der er ude i praksis:

Hvad er der brug for, hvis vi skal blive bedre til at forebygge negativ social arv på grøn stue i børnehaven? Hvordan skaber vi

“Uden tilstrækkelig dokumentation på det sociale område risikerer vi, at indsatsen enten ikke virker, eller at den gør mere skade end gavn.”

en bedre hverdag på plejehjemmet for de senildemente? Og hvordan giver vi unge med udviklingshæmning bedre muligheder for at styre deres eget liv?

Som forskere er det derfor alfa og omega, at I lytter til dem, der skal bruge jeres arbejde bagefter. Og formidler jeres resultater på en måde, så de kan overskues og forstås af dem, der skal omsætte resultaterne til konkrete handlinger. Gerne, hvis det er muligt, med analyser der viser kosteffektiviteten af den indsats, der måles på.

GODT I GANG – MEN LANGT ENDNU

De mange initiativer for at styrke og formidle viden, der virker, bærer frugt.

Kigger vi på de evidensbaserede programmer for børn, unge og deres familier, bliver de allerede brugt i omkring halvdelen af landets 98 kommuner. Med programmer som De utrolige år, MST og MultifunC bliver der skabt bedre trivsel blandt børn, unge og deres familier.

Vi tænker også evidensbaseret med den nationale hjemløsestrategi, der gennem nøje beskrevne støttemetoder har vist sig at kunne hjælpe ni ud af ti ud af hjemløshed.

Men hvis vi skal nå de sociale 2020-mål for de mest udsatte og få gjort de handicappolitiske visioner til virkelighed, er der stadig et godt stykke vej. Vi skal vide mere. Om forebyggelse, rehabilitering og recovery. Om målgrupper, behov, indsatser og effekt. Samtidig skal vi på alle niveauer tage

ansvaret på os for at *bruge* den bedst mulige viden. Det gælder, når vi laver politikker og lovgivning her på Christiansborg og i ministerierne. Det gælder, når vi planlægger indsatserne i kommunens social- eller børneforvaltning. Og det gælder selvfølgelig også, når vi udfører den konkrete indsats i plejefamilien, på det socialpsykiatriske botilbud eller på varmestuen.

Det handler ikke om, at alle sociale indsatser skal bygge på randomiserede forsøg på det højeste trin af evidensstigen. Men jeg håber på, at vi en dag kommer dertil, hvor alle sociale indsatser bygger på den aktuelt bedste viden snarere end intuition og tradition.

Sådan at vi får gjort det muligt at give de mennesker, der har brug for vores hjælp, den indsats, der gavner dem bedst. Samtidig med at vi bruger de offentlige midler dér, hvor de gør mest gavn.

Det, mener jeg, er vejen til at få alle med.

Hvad skete der med de "udfaldsramte"?

Dagpengeperioden blev den 1. januar 2013 afkortet fra fire til to år. I en ny SFI-undersøgelse har forskerne undersøgt, hvad der skete med de ledige, som mistede deres dagpenge i foråret 2013. Seniorjob-ordning og midlertidig uddannelsesordning har været med til at sikre forsørgelsen for mange, vurderer afdelingsleder Lisbeth Pedersen.

AF MADS ANDERSEN HØG

Ved årsskiftet til 2013 stod "akutledige" og "udfaldstruede" højt på listerne over nye ord i det danske sprog. Den afkortede dagpengeperiode på to år, som trådte i kraft 1. januar 2013, blev diskuteret heftigt: Hvor mange ville ryge ud af dagpengesystemet? Hvordan ville det gå de "udfaldne"?

Det har et stykke tid stået klart, at langt flere end først antaget af regeringen mistede retten til dagpenge i 2013. Og nu kan SFI i en ny rapport give indblik i, hvad der så skete med de mennesker, som ikke længere kunne få dagpenge. SFI-forskerne har analyseret svar fra godt 2300 ledige, som stod til at opbruge deres ret til dagpenge i henholdsvis marts og juni 2013.

FORSKELLIGE GRUPPER

Lisbeth Pedersen er leder af SFI's afdeling for beskæftigelse og integration, og i hendes øjne afspejler undersøgelsen vigtigheden af et nuanceret blik på dagpengemodtagerne. Det er mennesker, der står i forskellige situationer og med forskellige ressourcer, og derfor reagerer de også forskelligt på en afkortelse af dagpengeperioden.

"Når man reducerer dagpengene, så er det med til at få nogen i beskæftigelse. Det er de stærke ledige, som går ud og får et job, når de bliver presset lidt ekstra. Men på den anden side er der de svagere grupper, som falder ud af systemet. Det er et tydeligt mønster, vi har set før i forskningen," forklarer hun.

I undersøgelsen er det 40 procent af deltagere, som finder et job, når dagpengene er ved at løbe ud. Det er især personer over 55 år, indvandrere og efterkommere fra

ikke-vestlige lande samt folk med dårligt helbred, som opbruger deres dagpenge helt.

SÆRLIGE ORDNINGER SIKRER FORSØRGELSE

Men selv om dagpengene løber ud, betyder det langt fra, at deltagerne i undersøgelsen står helt uden indkomst. Seniorjob-ordningen og den midlertidige uddannelsesordning er med til at sikre forsørgelsen for mange. 12 procent i undersøgelsen er i seniorjob, og 31 procent benytter sig af den midlertidige uddannelsesordning.

"På den måde har de særlige ordninger været med til at holde hånden under nogen, som ellers ville stå uden forsørgelse. Det er også værd at bemærke, at kun 4 procent i undersøgelsen siger, at de hverken har arbejde eller er på offentlig forsørgelse," pointerer Lisbeth Pedersen.

SØGER JOB UNDER UDDANNELSE

Den tredjedel, som er på den midlertidige uddannelsesordning, får nedsatte dagpenge under uddannelsen. Men samtidig siger omkring 90 procent af dem, at de stadig søger arbejde. Det er bemærkelsesværdigt, vurderer Lisbeth Pedersen:

"Personer på uddannelsesordningen søger arbejde i meget højere grad end den gennemsnitlige dagpengemodtager. Det er interessant, fordi andre undersøgelser fra bl.a. Arbejdsmarkedskommissionen har vist, at uddannelse forlænger ledighedsperioden. Men her får vi altså et billede af meget aktive ledige," siger hun.

“Det er især personer over 55 år, indvandrere og efterkommere fra ikke-vestlige lande samt folk med dårligt helbred, som opbruger deres dagpenge helt.”

FAKTA

I undersøgelsen oplyser deltagerne, som var varslet dagpengeophør i marts, følgende om deres situation i juni:

- 40 procent er i beskæftigelse - heraf 12 procentpoint i seniorjob.
- 8 procent er på efterløn.
- 7 procent er på kontanthjælp.
- 31 procent gør brug af den midlertidige uddannelsesordning.
- 4 procent har hverken erhvervsarbejde eller offentlige ydelser som forsørgelse
- Hertil kommer nogle få procent, som er begyndt på en uddannelse med SU eller elevløn eller er sygemeldte med sygedagpenge. For en lille restkategori på 3 procent har erhvervsituationen ikke kunnet fastslås.

Undersøgelsen er finansieret af De Økonomiske Råd, Arbejdsløshedskassernes Samvirke og Ekspertudvalget for udredning af den aktive beskæftigelsesindsats (Carsten Koch-udvalget).

FORSKELLIGE OPLEVELSER AF SÆRLIG INDSATS

En del af "akutpakken", som skulle hjælpe de "akutledige" i arbejde, bestod desuden i, at jobcentrene og/eller A-kassen skulle gøre en særlig indsats for de "udfaldstruede". Men her viser undersøgelsen meget forskellige oplevelser af indsatsen. Omkring en femtedel oplevede, at de fik mere hjælp af jobcentret eller A-kassen, når dagpengene var ved at løbe ud. Men samtidig oplevede en marginalt større gruppe, at de havde fået mindre hjælp, og 40 procent kan ikke huske, at de er blevet tilbudt en personlig jobformidler, som ellers også er en del af akutpakken.

"Det tyder på, at den ekstra indsats fra jobcentre og A-kasse ikke rigtig har virket efter hensigten. Forvirringen kan skyldes, at de ledige i forvejen bliver indkaldt til mange møder og samtaler og derfor kan have

svært ved at mærke den ekstra indsats," pointerer Lisbeth Pedersen.

Samlet tegner rapporten altså et forskelligartet billede af oplevelsen af den kortere dagpengeperiode. Og selv om der altså kom langt flere "udfaldsramte", end regeringen havde vurderet, så mener Lisbeth Pedersen ikke, at man kan tale om den kortere dagpengeperiode som en "social massegrav", som nogle gjorde mens debatten var på sit højeste.

"Nogle dele – seniorjob-ordningen og den midlertidige uddannelsesordning – har været en god hjælp for nogle mennesker i en ellers svær situation. På den anden side kunne de blandede oplevelser med den ekstra indsats i jobcentre og A-kasser give anledning til at gentænke rådgivningsindsatsen og se på, om man evt. skal tænke i andre baner," siger Lisbeth Pedersen.

Koch-udvalg udfordrer viden om uddannelse til dagpengemodtagere

I slutningen af februar præsenterede Carsten Koch-udvalget sine 39 anbefalinger til en ny arbejdsmarkedsindsats. Et centralt element i anbefalingerne er mere målrettet brug af uddannelse og opkvalificering. Dermed udfordrer udvalget den eksisterende forskningsviden, som op gennem 00'erne er blevet taget til indtægt for, at uddannelse ikke er med til at få folk i arbejde. Men det er helt relevant at kaste et kritisk blik på den forestilling.

AF LISBETH PEDERSEN, AFDELINGSLEDER FOR BESKÆFTIGELSE OG INTEGRATION

I takt med at ledigheden faldt op gennem slutningen af 90'erne og 00'erne, gled uddannelse af de ledige stadig mere i baggrunden. Det handlede om "den hurtigste vej til job", og man talte om at "vende de ledige i døren". Der var ingen grund til at spille tid på uddannelse, når man kunne sende folk direkte i arbejde eller praktik.

Den opfattelse blev i en vis grad understøttet af forskningen, som synes at pege på, at uddannelse i gennemsnit ikke bringer dagpengemodtagere hurtigere i arbejde – snarere tværtimod. Det resultat, som bl.a. er centralt i Arbejdsmarkedskommissionens rapport fra 2009, strider mod en almen erkendelse af, at uddannelse er vejen til arbejde.

Nu sætter Carsten Koch-udvalget så igen fokus på uddannelse, og derfor kan det være relevant at se nærmere på tallene. For selv om forskningen altså indikerer, at uddannelse i *gennemsnit* ikke får ledige hurtigere i arbejde, så gemmer der sig også en række åbne spørgsmål bag den viden. I den offentlige debat er bl.a. Arbejdsmarkedskommissionens undersøgelser blevet udlagt som om, at "uddannelse af dagpengemodtagere ikke virker". Men den udlægning er misvisende, og vi har som forskere ikke været helt gode nok til at præcisere betydningen af resultaterne.

I virkeligheden giver gennemsnitstallene alene et indtryk af, om uddannelse samlet set forlænger eller forkorter ledighedspe-

rioden, og dermed om de samlet set giver et mindre negativt eller positivt udslag på de offentlige budgetter. Det er jo helt relevant at vide, men det siger intet om, hvorvidt uddannelse kan være med til at bringe nogle grupper i arbejde.

Arbejdsmarkedskommissionen har faktisk lavet analyser, der indikerer, at uddannelse kan have forskellige virkninger på forskellige grupper. Fx reducerer AMU-kurser inden for transportområdet i gennemsnit mænds ledighed med 1,61 uger, og pædagogiske uddannelser forlænger ledighedsperioden for kvinder med 12,81 uger i gennemsnit.

Men resultatet giver ikke tilstrækkeligt grundlag til at afvise, at uddannelse af ledige kan være en god investering. Vi ved fx ikke, om uddannelse virker bedre på nogle grupper ledige end andre. Vi ved heller ikke, om vi har givet de ledige den rigtige form for uddannelse. Der er stor forskel på kortere aktiveringskurser og en mere grundlæggende uddannelse. Endelig påpeger Arbejdsmarkedskommissionen, at vi ikke ved noget om, hvad uddannelse betyder for evnen til at fastholde et arbejde. Det kan især være vigtigt for den svagere gruppe med kort eller ingen uddannelse og dårligt netværk på arbejdsmarkedet.

Indlægget er en forkortet version af en analyse bragt i Politiken den 25. februar 2014.

Manglende kendskab til lovgivning koster støttejob

Kun lidt over halvdelen af de socialt engagerede virksomheder er i 2012 blevet kontaktet af et jobcenter. Det er blot ét af resultaterne i SFI's årsrapport om virksomheders sociale engagement, der også viser, at der ikke er sket den store udvikling i andelen af virksomheder, der påtager sig et socialt engagement.

AF METTE PEDERSEN

"Jeg synes, det er givende. Man får hele samfundet ind i sin virksomhed," fortæller Thomas Rude Hornum, der er souschef i Bauhaus Ishøj.

Bauhaus Ishøj er en af de virksomheder, der tager socialt ansvar. Siden de åbnede for fire år siden, har der været folk ansat på særlige vilkår. I øjeblikket er der 2-3 ansat i både virksomhedspraktik og tilskudsjob, og derudover har de også en række fleksjobbere blandt de i alt 100 ansatte.

INTERESSE FOR AT ANSÆTTE OG FASTHOLDE MEDARBEJDERE

I Danmark er der en række støttemuligheder i forhold til at ansætte og fastholde medarbejdere, der er i fare for at miste arbejdsmarkedstilknytningen. Lovgivningen på området kan dog være svær at gennemskue, og blandt andet en god kontakt til jobcentrene er derfor afgørende for, om virksomhederne formår at ansætte nye medarbejdere.

SFI har i december udgivet en rapport, der beskriver de konkrete indsatser og holdninger, der er til virksomhedernes sociale engagement. Her kan det blandt andet læses, at mellem en tredjedel og en fjerdedel af virksomhederne i høj grad eller nogen grad har forbehold over for ansættelse af personer med psykiske lidelser. Anderledes står det til for personer med nedsat arbejdsevne, som virksomhederne er positivt indstillet på at ansætte. Samtidig viser resultaterne, at der ikke er sket en stigning i andelen af virksomheder, der er socialt engagerede. Til gengæld er virksomhederne i stigende grad interesserede i at fastholde medarbejdere - også uden social støtte.

JOBCENTRENE SKAL PÅ BANEN

At man hos Bauhaus Ishøj ansætter folk, der ellers var i fare for at ryge ud af arbejdsmarkedet skyldes blandt andet, at kontakten til jobcentret er god. "Jeg bliver ofte kontaktet med henblik på at ansætte nye medarbejdere," fortæller Thomas Rude Hornum.

Ikke alle virksomheder giver udtryk for det samme gode samarbejde med jobcenteret, som Thomas Rude Hornum gør. Kun 54 procent af virksomhederne har angivet, at de er blevet kontaktet af et jobcenter. Det står i kontrast til, at netop jobcentrene spiller en afgørende rolle, når det kommer til, om virksomhederne ansætter folk i fx løntilskud eller formår at fastholde medarbejderne. I rapporten bliver det fastslået, at der er en positiv sammenhæng mellem, om virksomhederne har en god kontakt til jobcenteret, og om der er ansat en person med offentlig støtte. I 2010 angav 57 procent, at de var blevet kontaktet.

UDFORDRINGER

Mindre virksomheder oplever ikke den samme grad af kontakt til jobcentret sammenlignet med de større virksomheder; her er kun 48 procent blevet kontaktet, hvilket gør, at de ikke kender til alle de støttemuligheder, der er.

Resultaterne fra SFI-rapporten viser, at der er et uudnyttet potentiale for socialt engagement hos de små virksomheder. Hvis lovgivningen skal have betydning, så kræver det, at virksomhederne har kendskab til den, og her spiller jobcentrene en central rolle, understreger forskerne.

I rapporten konkluderes det, at jobcentrene har en central rolle som både informationscentral, jobformidler og støtteyder. Også Thomas Rude Hornum fortæller, at lovgivningen kan være svær at gennemskue.

ÅRLIGE UNDERSØGELSER

SFI har siden 1998 årligt kortlagt de danske virksomheders sociale engagement. Formålet med de årlige kortlægninger er at overvåge udviklingen i arbejdsmarkedets rummelighed og virksomhedernes sociale engagement. Der er skiftevis fokus på virksomhedernes og lønmodtagernes oplevelser af og holdninger til virksomhedernes sociale engagement og arbejdspladsernes rummelighed.

Undersøgelsen er finansieret af Beskæftigelsesministeriet.

Holt, H., V. Jakobsen & S. Jensen: Virksomheders sociale engagement. Årbog 2013. 170 sider. ISBN: 978-87-7119-216-2. e-ISBN: 978-87-7119-217-9. Vejledende pris: 170,00 kr.

Kloge arbejderbørn bliver stadig snydt for uddannelse

Det er stadig mindre sandsynligt, at du får en lang uddannelse, hvis dine forældre er ufaglærte – også selvom du er klogere end din rige klassekammerat. Forskerne kan endnu ikke sætte fingeren på, hvorfor elever med samme evner, men forskellig social baggrund, klarer sig markant forskelligt i uddannelsessystemet

AF METTE ROIKJER

Når omkring 70.000 elever hvert år afslutter 9. klasse, står de nu over for et uddannelsesvalg, der afgør, om de går en akademisk eller en praktisk vej. I Danmark skal man nemlig allerede efter 9. klasse vælge, om man vil have en erhvervsuddannelse eller en gymnasial uddannelse. Hvis man vælger en erhvervsuddannelse, er man afskåret fra at uddanne sig videre på en længerevarende uddannelse. Og valget har en sammenhæng med, hvilken social og uddannelsesmæssig baggrund elevernes forældre har.

Professor på SFI Anders Holm har udgivet en videnskabelig artikel om, hvordan den sociale arv stadig lever i bedste velgående på uddannelsesområdet. Noget, han mener, er uheldigt:

"Groft sagt går samfundet jo glip af nogle ressourcer, når de velstillede forældre kan formå at skubbe deres dumme børn ind på universitetet for næsen af de kloge arbejderbørn. Og vi har endnu ikke et klart svar i forskningen på, hvorfor kloge børn med svag forældrebaggrund klarer sig dårligere."

PRIMÆRE OG SEKUNDÆRE EFFEKTER

Inden for forskningen opdeles den sociale arv i primære og sekundære effekter. Den primære effekt er betydningen af den støtte, dine forældre kan give dig i skoletiden. Her er det alt andet lige en fordel at have veluddannede forældre, der kan hjælpe med brøkregningen og den danske stil. Den sekundære effekt er den, der gør, at to elever, der har klaret sig lige godt i skolen, alligevel ofte ender forskellige steder alt efter deres forældres baggrund. Og det er

især her, der er noget på færde, fortæller Anders Holm.

"Der er tale om en effekt fra familiebaggrunden, som ligger ud over, hvor meget forældrene kan nå at hjælpe deres børn i løbet af skolegangen. Vores forskning dokumenterer, at det også er den sekundære effekt, som har betydning, men vi er ikke nået frem til nogen samlet konklusion, om hvad det egentligt er, og derfor ved vi heller ikke, hvor vi skal sætte ind for at ændre situationen," siger Anders Holm.

Det er svært at sige, om det er skolen, der ikke formår at opmuntre de bogligt stærke børn med svag forældrebaggrund til at tage en akademisk uddannelse, om det er manglende opbakning i familien eller en helt tredje faktor, der gør forskellen.

DEN SEKUNDÆRE EFFEKT ER FALDET

Forskerne har kigget på den historiske udvikling i den sociale arvs betydning: "Det viser sig, at det er blevet en anelse mere retfærdigt. I dag har de kloge arbejderbørn en større chance for at få en lang uddannelse end de havde for 20-30 år siden. Din forældrebaggrund betyder mindre, når først du har gode karakterer i grundskolen."

En del af forklaringen på den positive udvikling er indførelsen af HHX og HTX, som er mere praktiske udgaver af det almen gymnasium.

"Børn, der ikke har lyst til oldtidskundskab og græsk højsang kan nu vælge et mere praktisk alternativ, som stadig er kompetencegivende. Det har været med til at lukke flere arbejderbørn ind i det vidergående uddannelsessystem, og nettoeffekten er, at der er flere, der får en uddan-

“HHX og HTX er med til at udviske det skarpe skel mellem de praktiske og akademiske ungdomsuddannelser og modvirker derfor den sociale arv.”

nelse.” HHX og HTX er med til at udviske det skarpe skel mellem de praktiske og akademiske ungdomsuddannelser og modvirker derfor den sociale arv.

MINIMAL EFFEKT

Men ændringerne er små, og forskningen dokumenterer, at de indsatser, man har haft for at mindske forskellene, har haft en relativ lille effekt.

”Tilbage i 1970’erne, hvor der var en voldsom ekspansion af velfærdsstatslige tiltag, var der nok nogen, der tænkte, at nu ville alting blive løst, og den negative sociale arv ville blive brudt - men det er ikke sket. Det relative besvær med at få en uddannelse har været forbavsende konstant for dem, der kommer fra de laveste samfundslag. Velfærdsstaten har ikke indfriet forventningerne til at mindske den sociale ulighed på uddannelsesområdet,” forklarer Anders Holm.

Det viser sig samtidig, at det ikke er et spørgsmål om økonomisk ulighed: ”Der har været en lang diskussion af, hvorvidt penge betyder noget. Ret overaskende har man fundet ud af, at det ikke er forældrenes indkomst, der driver forskellene.”

FORVENTNINGER PRESSER UNGE TIL UDDANNELSE

Det tyder på, at forældrenes forventninger spiller en rolle for, hvorvidt børnene videreuddanner sig. ”Der er enorme forskelle i børnenes uddannelsesforventninger hen over sociale lag – også når man tager højde for deres skolemæssige kompetencer. Hvis dine forældre er ligeglade med, om du er flaskedreng i Netto, eller om du uddanner

dig, så kan det være mere fristende at tjene penge her og nu.” Teorien om forventningerne ser ud til at holde stik, men det er samtidigt svært at forske i:

”Forældrene indretter deres forventninger efter, hvor barnets evner ligger, og det gør det svært at undersøge. Vi mangler stadig meget viden om, hvorvidt forskellen kan forklares med højt eller lavt forventningspres fra hjemmet.”

LYKKELIG LØSNING?

Social arv er en vedvarende problemstilling, men Anders Holm tror på, at der findes en løsning. Det er dog ikke sikkert, at den gør os lykkeligere. ”Det kan jo tænkes, at folk er ganske tilfredse med deres arbejdsliv og karrierer. At tvinge en arbejderdreng gennem en universitetsuddannelse for at give ham en ’bedre’ karriere kan måske sænke hans samlede livtilfredshed, og det er ikke noget, vi bør arbejde for,” pointerer Anders Holm.

Anders Holm og Mads Meier Jæger: Dentist, Driver, or Dropout., Primary and Secondary Effects of Family Background on Choice of Secondary Education in Denmark.

I: Michelle Jackson (red.): Determined to Succeed? Performance, Choice and Education, sider: 272-304, Stanford University Press, Palo Alto, CA.

Sindslidende er særligt udsat for vold

At blive latterliggjort, ydmyget eller nedværdiget eller måske slået eller sparket, så man får ar på krop og sjæl, er overgreb og ikke noget, man ønsker sig selv eller sin næste at blive udsat for. Men det sker for nogen, og det sker i højere grad, hvis man har en psykisk funktionsnedsættelse.

AF CARSTEN WULFF

Personer med en funktionsnedsættelse oplever i højere grad end andre at blive udsat for forskellige typer af vold. Det viser en undersøgelse af hverdagsliv og levevilkår for mennesker med funktionsnedsættelse, som SFI har lavet en rapport om, og hvor datagrundlaget er en stor spørgeskemaundersøgelse, som 19.000 danskere mellem 16 og 64 år har besvaret.

Undersøgelsen viser helt overordnet, at 25 pct. af de 19.000 danskere har svaret, at de har en fysisk funktionsnedsættelse, og 9 pct. at de har en psykisk funktionsnedsættelse.

Besvarelsene viser også, at har man en psykisk lidelse, så er man særlig udsat for vold. Og jo større psykisk funktionsnedsættelse man har, desto større er antallet af personer, der har været udsat for vold. 4 ud af 10 personer med en større psykisk funktionsnedsættelse svarer i spørgeskemaundersøgelsen, at de har været udsat for vold. Det er forholdsmæssigt næsten dobbelt så mange som for personer uden funktionsnedsættelse. For personer med større fysisk funktionsnedsættelse er det ca. hver fjerde, der har oplevet vold.

DEN PSYKISKE VOLD DOMINERER

Tendensen med, at dobbelt så mange personer med psykiske lidelser bliver udsat for voldelige overgreb, er stort set den samme, når man ser på de forskellige typer af vold. Den psykiske vold med trusler, latterliggørelse og nedværdigelse har 35 pct. med større psykiske funktionsnedsættelser oplevet i modsætning til 17 pct. for personer uden funktionsnedsættelse. For fysisk vold er tallene henholdsvis 14 pct. og 7 pct.

RAMT PÅ SELVTILLIDEN

Ud over at være et overgreb har det at blive udsat for vold også betydning for, hvor åben man er over for omverdenen. Og har man en funktionsnedsættelse kan det i sig selv være en barriere for at deltage i samfundslivet. Det kommer frem i undersøgelsen, som ser på, hvad en funktionsnedsættelse betyder for ens sociale liv, familie- og arbejdsliv og frem for alt, hvad den betyder i forhold til at deltage i disse relationer.

Selvtillid og fortrolighed er en vigtig bagage at have med for at være åben over for samfundslivet og for at deltage i det. Men en funktionsnedsættelse kan være en hæmmende faktor for at deltage i det og i sit eget liv, som seniorforsker Steen Bengtsson, der har ledet undersøgelsen, udtrykker det. Og han tilføjer:

"En funktionsnedsættelse slår indad og påvirker selvtilliden og fortroligheden negativt og er selvforstærkende. Men det er klart, at det er i første omgang påvirkninger fra omverdenen, der gør, at det kommer ind og får en betydning. Og noget, der især påvirker fortroligheden og mindsker motivationen for at gå ud i verden, det er diskrimination og vold."

EN NY FORLØBSUNDERSØGELSE PÅ HANDICAPOMRÅDET

Den store dataindsamling, med 19.000 besvarelser i en spørgeskemaundersøgelse, skal også bruges fremover i andre analyser inden for forskningen på handicapområdet. Og den er tænkt som en forløbsundersøgelse, hvor man i senere spørgerunder spørger de samme personer igen og således kan følge en udvikling over tid.

Undersøgelsen har fået det engelske navn Survey of Health, Impairment and Living Conditions in Denmark – forkortet SHILD. Læs mere om undersøgelsen på www.sfi.dk/shild

Damgaard, M., Steffensen, T. & S. Bengtsson: Hverdagsliv og levevilkår for mennesker med funktionsnedsættelse. En analyse af sammenhænge mellem hverdagsliv, samliv, udsathed og type og grad af funktionsnedsættelse. 193 sider. ISBN: 978-87-7119-189-9. e-ISBN: 978-87-7119-190-5. Vejledende pris: 190,00 kr.

Flere sindslidende end tidligere modtager socialstøtte

I de seneste år er der sket en stigning i antallet af sindslidende, der modtager socialstøtte. Det løber hvert år op i omkring 12 milliarder kroner. Alligevel ved vi intet om de borgere, der benytter de sociale indsatser. Det viser en SFI-undersøgelse. Seniorforsker Steen Bengtsson fra SFI, der har ledet projektet, fortæller her om undersøgelsens resultater.

AF METTE PEDERSEN

Steen Bengtsson, hvad er baggrunden for undersøgelsen?

"De psykosociale indsatser, der tidligere var kendt som socialpsykiatri, koster årligt samfundet 12 mia. kroner. Vi ved næsten intet om de borgere, der benytter dem. Gennem de seneste årtier er der kommet mere opmærksomhed på, hvordan den sociale indsats har betydning for udviklingen af sindslidelsen. Derfor nedsatte regeringen et psykiatriudvalg, og i den forbindelse blev det besluttet, at vi skulle kortlægge hvad socialsystemet har gjort for mennesker med psykiatriske problemstillinger. Noget der på det tidspunkt ikke var kortlægninger af. Denne undersøgelse er det første skridt i den analyse."

Hvad dækker "psykosociale indsatser" over?

"Der er tale om servicelovens §§ 83, 85, 100, 103, 104, 107 og 108 eller almenboliglovens § 105. Det vil blandt andet sige botilbud, som kan være midlertidige eller længerevarende. Derudover er der dagtilbud, som i daglig tale ofte bliver kaldt væresteder eller aktivitetssteder. Der er bofællesskaber, som i nogle tilfælde ligner botilbud. Den mest almindelige indsats er bostøtte. Det er en person, der kommer ugentligt efter behov og hjælper med at få borgerne tilpasset en almindelig hverdag. Det kan handle om at gøre dem mere trygge ved rudekiverter, dagligvareindkøb og så videre."

Hvad koster de forskellige tilbud årligt?

"Den dyreste indsats er botilbud, som i gennemsnit koster 800.000 kroner om året. Den mest almindelige og den billigste indsats er bostøtte, som koster mellem 50.000 og 100.000 årligt."

Hvad kan man sige om kommunernes indsats?

"Måske i modsætning til, hvad mange muligvis tror, så er det samlede resultat, at anvendelsen af samtlige former for støtte er konstant stigende i den periode, vi har undersøgt. Der er stor forskel på, hvor meget de bruges fra kommune til kommune. Landkommuner har flere tilbud, end man for eksempel ser i storbyen. Kommunernes indsats lider under, at der mangler viden på området. De hidtidige opgørelser bygger på usikkert grundlag. Først fra 2013 sker der en indberetning på personbasis, så

man ved, hvor mange mennesker, det handler om og hvor henne."

Hvad kendetegner gruppen af borgere, der modtager denne hjælp?

"Vores undersøgelse viser, at de har de samme kendetegn, som tidligere undersøgelser har vist, at de svært sindslidende har. Det vil sige, at der er en overvægt af mænd, stor andel af ugifte, og kun få har børn. Desuden har forholdsmæssigt mange flere end i befolkningen i øvrigt kun grundskole som højeste uddannelse. Kun omkring 40 procent har en svær sindslidelse såsom psykose. Den øvrige gruppe har lettere sindslidelser, som gør, at de har svært ved at klare dagligdagens almindelige pligter såsom at stå op, handle ind, ordne ting og betale regninger."

Undersøgelsen er bestilt af Social-, Børne- og Integrationsministeriet.

Bengtsson, S. & S. G. Knudsen: Integration af behandling og social indsats over for personer med sindslidelse. Evaluering af seks forsøg. 124 sider. ISBN: 978-87-7119-220-9. e-ISBN: 978-87-7119-221-6. Vejledende pris: 120,00 kr.

Ny bog undersøger konsekvenserne af familiesammenføringsreglerne

Hvilke konsekvenser har familiesammenføringsreglerne? Og rammer de overhovedet den gruppe af mennesker, de er tiltænkt? Det er nogle af de problemstillinger, som Anika Liversage og Mikkel Rytter tager fat på i en ny bog.

AF METTE PEDERSEN

"Debatten omkring familiesammenføringsreglerne har længe fokuseret på en bestemt type mennesker. I vores bog får man et bredere og mere nuanceret billede af, hvem der bliver ramt." Sådan fortæller seniorforsker hos SFI Anika Liversage om bogen *Ægteskab og migration*, der går tæt på konsekvenserne af familiesammenføringsreglerne. Anika Liversage har redigeret bogen sammen med Mikkel Rytter, lektor på Aarhus Universitet, og bidrager derudover også med flere kapitler.

STRAM LOVGIVNING

Siden 2002 har Danmark haft nogle af Europas strammeste regler for familiesammenføring. Reglerne er møntet på at ramme de familier, der forsøger at tvangs gifte unge mennesker, og samtidig er et andet mål at mindske indvandringen.

GØR STATUS

Bogen ser blandt andet på, om reglerne har bidraget til ændring af ægteskabsmønstret for minoritetsunge, og om deres uddannelsesniveau er steget.

For mange ægtepar betyder reglerne, at de ikke kan bo sammen i Danmark. Forskerne undersøger, om ægteparrene iværksætter nogle initiativer for alligevel at kunne leve sammen, og om det har betydning for deres identitet, tilhørsforhold og medborgerskab, når deres udenlandske ægtefælle ikke kan få opholdstilladelse i Danmark.

MODSAT EFFEKT

"Det er jo et virkelig centralt emne, som påvirker mange menneskers liv," siger

Anika Liversage. Hun fortæller, at bogen er et forsøg på at oplyse og skabe debat.

"Reglerne rammer flere, end de var tiltænkt at ramme. Der er helt almindelige mennesker, som har fået deres liv væltet, fordi der er så mange regler," siger hun.

Et eksempel på, at reglerne ikke altid virker efter hensigten, er blandt andet i forhold til kravet om, at man råder over sin egen bolig. Denne regel skulle gøre etniske minoritetsunge mere uafhængige af deres forældre. Men i bogen viser et studie af dansk-cubanske ægtepar, hvordan reglerne gør nogle unge danske kvinder langt mere afhængige af deres forældre, end de ellers ville have været, fordi de har brug for praktisk og økonomisk støtte for at kunne få deres ægtefælle ind i landet.

"Det er et eksempel på, hvordan reglerne kan virke meget forskelligt, afhængig af hvem der bliver berørt," forklarer Anika Liversage.

Bogens målgruppe er både forskere, politikere, journalister og meningsdannere.

Anika Liversage & Mikkel Rytter (red.) (2014): Ægteskab og migration - Konsekvenser af de danske familiesammenføringsregler 2002-2012, Aarhus: Aarhus Universitetsforlag.

Kom med til SFI's arrangementer i 2014

En række faglige arrangementer i form af konferencer og gåhjemmøder, som SFI vil afholde i 2014 er ved at falde på plads i kalenderen. Få en lille forsmag på, hvad der venter, og sæt kryds ved de arrangementer, der er noget for dig. Invitationer til arrangementerne vil som altid blive sendt ud via vores nyhedsmail.

I 2014 fortsætter vi rækken af temakonferencer under den fælles overskrift "Inklusion – en utopi?" Temakonferencerne sætter fokus på forskellige grupper af befolkningen, som er i risiko for at blive klemt i samfundsudviklingen, og hvor man derfor kan spørge, om det inkluderende samfund er en reel mulighed, eller om velfærdsmodellen har sine egne destruktive kræfter, der skubber borgere udenfor.

DET RUMMELIGE ARBEJDSMARKED

5. februar var de unge og unges overgang til voksenlivet temaet for den anden temakonference om inklusion, hvilket du kan læse om andetsteds i bladet her. Og den 27. maj vil temaet for den tredje konference omhandle, hvordan det står til med inklusionen af

mennesker med særlige behov på de danske arbejdspladser. Blandt oplægsholderne vil være beskæftigelses- og integrationsborgmester i København Anna-Mee Allerslev, direktør for Arbejdsmarkedsstyrelsen Morten Binder, administrerende direktør for ISS Holland Maarten van Engeland, Lars Goldschmidt, afdelingsleder på SFI Lisbeth Pedersen og en række SFI-forskere og praktikere. Programmet er stadig under udarbejdelse, men du kan læse mere om konferencen på hjemmesiden www.sfi.dk/inklusion.

VOKSNE PÅ KANTEN AF SAMFUNDET

Til efteråret vil der i november blive afholdt en temakonference om udsatte voksne – voksne på samfundets yderkant, misbrugere og hjemløse. Konferencen vil se på

fattigdomsproblematikken og på, hvad man kan gøre for at undgå huller i det sociale sikkerhedsnet.

INTEGRATION/INKLUSION AF ETNISKE MINORITETER

Den 11. december afholder vi den sidste inklusionskonference i 2014, hvor temaet bliver inklusion af etniske minoriteter. Blandt oplægsholderne vil være professor Robert Putnam fra Harvard University, som igennem de sidste par år har været gæsteprofessor på Aarhus Universitet. Han regnes for at være en af verdens mest indflydelsesrige samfundsforskere og den førende forsker inden for forståelsen af de bånd, der binder et samfund sammen. Han har forsket i, hvordan indvandring påvirker tilliden i samfundet, og i religionens betydning som splittende og forenende kraft.

LEVEVILKÅR FOR DØVE OG HØREHÆMMEDE

SFI vil også i løbet af 2014 afholde konferencer, der ligger ud over temarækken om inklusion. Den 6. marts arrangerede Castberggård og SFI i et samarbejde en konference om levevilkår for døve og hørehæmmede børn og voksne. Konferencen henvendte sig til medlemmer af organisationerne på døve- og hørehæmmedeområdet, til medlemmer af kommunale handicapråd og til alle andre med interesse for området.

FREMTIDEN FOR UDSATTE BØRN OG UNGE

Fra 2.-5. september er SFI vært for Europas største internationale konference om udsatte børn og unge – EUSARF 2014. Konferencen har til formål at bidrage med viden om, hvordan der bliver skabt en bedre fremtid for Europas udsatte børn og unge. Konferencen henvender sig især til forskere og praktikere på området. Det primære sprog på konferencen vil være engelsk,

men der vil også være et særskilt skandinavisk spor med mulighed for at præsentere best practice og forskning på norsk, svensk eller dansk. Læs mere om konferencen på www.eusarf2014.org.

BRUG OG MISBRUG AF ALKOHOL OG STOFFER

I september vil SFI afholde endnu en konference - en konference om rusmidler med fokus på problemområder, fx alkohol og stoffer i skolen, og indsatser for at undgå eller behandle misbrug, fx kommunernes misbrugsbehandling.

GÅHJEMMØDER OG DE SOCIALE 2020-MÅL

Hvor konferencerne hovedsagelig er heldagsarrangementer, hvor en tilmelding koster et deltagergebyr, så er deltagelse i vores ca. 8 årlige gåhjemmøder gratis.

Årets første gåhjemmøde fandt sted den 15. januar og handlede om betydningen af de ændrede familiesammenføringsregler. Og den 26. marts inviterer SFI og Cabi i samarbejde med Jobcenter Aarhus og Jobcenter Viborg til gåhjemmøde i Aarhus om sygefravær og fastholdelse af sygemeldte.

Allerede 21. maj er der mulighed for at opleve Robert Putnam, som vil give en gæsteforelæsning om social kapital til et SFI-gåhjemmøde.

Igennem året vil SFI også bruge gåhjemmøderne til at sætte fokus på de sociale 2020-mål. Der er således planlagt gåhjemmøder om anbragte børn, udsatte børns skolegang og om hjemløshed.

Så hold godt øje med, når vi annoncerer konferencerne og gåhjemmøderne og sender invitationer ud. Det gør vi som altid via vores nyhedsmail SFI-nyhed, som du kan tilmelde dig på www.sfi.dk/nyhedsservice.